

تعیین پربیندترین مجلات الکترونیکی رایگان رشته‌های علوم انسانی موجود در دانشگاه شهید چمران اهواز

دکتر عبدالحسین فرج پهلوی^۱
امیررضا اصنافی^۲

چکیده

هدف این مقاله، تعیین پربیندترین مجلات الکترونیکی موجود در راهنمای مجلات الکترونیکی رایگان (DOAJ)، براساس رشته‌های علوم انسانی دارای دوره تحصیلات تکمیلی در دانشگاه شهید چمران اهواز با استفاده از شیوه وب‌سنجی است. در این تحقیق، پیوندهای درونی، مجموع پیوندها، و خودپیوندی‌های مجلات الکترونیکی رایگان منطبق بر ۱۰ رشته علوم انسانی دانشگاه شهید چمران اهواز، که دارای دوره‌های تحصیلات تکمیلی هستند، بررسی و پربیندترین مجلات تعیین شدند. این رشته‌ها عبارتند از: کتابداری و اطلاع‌رسانی، روان‌شناسی، علوم تربیتی، تربیت بدنی، تاریخ، زبان انگلیسی، ادبیات فرانسه، اقتصاد، جامعه‌شناسی و علوم اجتماعی، و مدیریت. برای تعیین پربیندترین مجلات، با توجه به تعداد مجلات و میزان پیوندهایی که به هر مجله داده شده بود، برای تعیین سقف حداکثر میزان پیوند، میانگین پیوندهای درونی محاسبه شد. به این ترتیب که مجموع میزان پیوندهای درونی مجله الکترونیکی رایگان مربوط به هر رشته، بر تعداد کل مجلات الکترونیکی رایگان همان رشته تقسیم شد و از این محاسبه، رقمی به دست آمد که باید پربیندترین مجلات را از آن حد به بالا در نظر گرفت. رشته علوم تربیتی با داشتن ۵ مجله بیشترین؛ و رشته‌های ادبیات فرانسه، تاریخ، مدیریت، و تربیت بدنی با داشتن یک مجله کمترین تعداد مجلات پربیند را در اختیار داشتند. مجله *First Monday*، در رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی با ۴۳,۸۰۰ پیوند، بالاترین؛ و مجله *Public Administration and Management*، در رشته مدیریت با ۷۴ پیوند پایین‌ترین میزان پیوند را دارا بود.

کلیدواژه‌ها

وب‌سنجی، دسترسی رایگان، مجلات الکترونیکی رایگان، دانشگاه شهید چمران اهواز، مجلات الکترونیکی رایگان پربیند

۱. دانشیار گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شهید چمران اهواز farjapahlou@gmail.com

۲. دانشجوی دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شهید چمران اهواز aasnafi@yahoo.com

مقدمه

دسترسی رایگان، عاملی است که به تضمین دسترسی طولانی مدت به مقالات علمی کمک می‌کند. کتابخانه‌ها و سایر مراکز و افراد می‌توانند از این منابع نسخه‌ها و مخازن محلی ایجاد کنند؛ کتابخانه‌ها، با همکاری یکدیگر، جهت ایجاد مخازنی از منابعی که به صورت رایگان قابل دسترسی هستند، می‌توانند دسترسی مداوم به این انتشارات علمی را تضمین کنند. آنچه در این میان حائز اهمیت است تهیه معتبرترین مجلات الکترونیکی رایگان است که باید براساس موازین علمی صورت گیرد و یکی از مهم‌ترین این معیارها تعیین پربیندترین مجلات است. در این مقاله، با استفاده از شیوه‌های وب‌سنجی، مجلات الکترونیکی موجود در راهنمای مجلات الکترونیکی رایگان (DOAJ) براساس رشته‌های علوم انسانی دانشگاه شهید چمران اهواز، که دارای دوره‌های تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکترا) بودند و در محیط وب بیشترین استناد به آنها داده شده است، تعیین شده‌اند. در اینجا مختصری به اهمیت مجلات الکترونیکی رایگان پرداخته می‌شود.

اهمیت مجلات الکترونیکی رایگان

یکی از شیوه‌های دسترسی رایگان به اطلاعات علمی، دسترسی به مجلات الکترونیکی رایگان است. رولاندز^۳ عقیده دارد که اکثر مؤلفان دانشگاهی، که خود از ارکان ارتباطات علمی هستند، نسبت به دسترسی

آزاد به یافته‌های علمی، نظر مثبت دارند (۱۲). رشد و توسعه جنبش دسترسی رایگان در ابتدا، در پاسخ به هزینه‌های فراوانی بود که صرف تهیه مجلات پژوهشی می‌شد. مؤسسات برای تهیه مجلات چاپی مجبور بودند که هزینه‌های گزافی پردازند. یکی از بزرگ‌ترین مزایای مجلات الکترونیکی رایگان این است که کتابخانه‌هایی که دارای منابع مالی محدودتر و کمتری هستند می‌توانند از این طریق به منابع پژوهشی گسترده‌تری دسترسی داشته باشند. دسترسی رایگان به مجلات، استفاده بلندمدت از مجلات را تضمین می‌کند. پیش‌بینی شده است که در دهه‌های آتی مجلات الکترونیکی رایگان تأثیر عمیقی بر بازار مجلات و محیط‌های دانشگاهی خواهند داشت (۴). به‌طور کلی، می‌توان گفت که استفاده از مجلات الکترونیکی رایگان، الگوی جدیدی برای نشر مقالات پژوهشی در مجلات علمی است که دسترسی رایگان و پیوسته را از طریق اینترنت، به هرکسی که بخواهد از آنها استفاده کند، فراهم می‌آورد. فاسمایر و یانگ معتقدند که برخلاف مجلات اشتراکی چاپی و الکترونیکی علمی، هزینه‌ای برای استفاده از مجلات الکترونیکی رایگان از سوی خواننده پرداخت نمی‌شود. برخی موانع قانونی که موجب عدم دسترسی به مقالات تمام متن می‌شود درباره مجلات الکترونیکی وجود ندارد. برای مثال، در این مجلات نیاز به عضویت، لزوم داشتن کلمه عبور، و پرداختن حق اشتراک جهت دسترسی وجود ندارد و همه می‌توانند از آثار علمی منتشر شده در

آنها استفاده کنند (۴). امروزه، در محیط وب، مجلات الکترونیکی رایگان زیادی، با طیف گسترده‌ای از موضوعات مختلف، در اختیار کاربران قرار دارند. کاربران می‌توانند به تناسب نیازهای اطلاعاتی خود، از این مجلات استفاده کنند. اما برای انجام کارهای پژوهشی عمیق‌تر و جدی نیاز به وجود مجلات الکترونیکی رایگانی احساس می‌شود که ساختار و ماهیت جدی و علمی دارند و مقالات آنها به لحاظ علمی معتبر است. قدر مسلم این است که هر مجله الکترونیکی رایگان در محیط وب، الزاماً سودمند و معتبر نیست و لذا اعتبار علمی این‌گونه مجلات باید پیش از استفاده مورد ارزیابی قرار گیرد.

کاربردهای وب سنجی

از آنجا که در این مقاله، از روش وب‌سنجی استفاده شده است، لازم است به‌طور مختصر به کاربردهای وب‌سنجی اشاره شود. پیدایش وب جهان‌گستر و خدمات مختلفی که از طریق آن عرضه می‌شود، سبب پیدایش تحولات و دگرگونی‌های مختلف در حوزه‌های گوناگون علمی شد، به‌گونه‌ای که کلیه حوزه‌های علمی و پژوهشی تحت‌تأثیر فناوری‌های نوین اطلاعاتی قرار گرفتند و به انتشار نتایج پژوهش‌های صورت گرفته در حیطه تخصصی خود پرداختند؛ و در این راه از ابزارهای گوناگون موجود در وب همانند وب‌سایت‌ها و وبلاگ‌ها استفاده کردند. در حقیقت، تحولات گسترده در محیط وب سبب پیدایش اصطلاحات و کارکردهای

جدید در علوم مختلف شد. علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی نیز به واسطه اینکه دارای ماهیت میان‌رشته‌ای است، از این تغییرات مصون نماند و در فعالیت‌های خود تحولاتی به‌وجود آورد. اهمیت وب برای حیات اقتصادی و اجتماعی بشر در جهت رفع نیازهای وی بر هیچ‌کس پوشیده نیست. با رشد و توسعه پژوهش در حیطه علوم اطلاع‌رسانی، تحلیل مدارک مبتنی بر وب با استفاده از فنون کمی، با عنوان وب‌سنجی گسترش یافت. با گسترش استفاده از وب جهان‌گستر، اصول و شیوه‌هایی که در حوزه علم‌سنجی به کار برده می‌شد در حوزه وب‌سنجی و با استفاده از ابزارهای وبی مورد استفاده قرار گرفت. با این تفاوت که در حوزه علم‌سنجی میزان استنادها در مواد چاپی مورد بررسی قرار می‌گرفت و در حوزه وب‌سنجی، میزان پیوندها بین وب‌سایت‌های حوزه‌های مختلف بررسی می‌شد. گردآوری داده‌ها برای پژوهش‌های وب‌سنجی متکی بر استفاده از موتورهای کاوش است. البته به دلیل پویایی دائم محیط وب، نسبت به داده‌هایی که در پژوهش‌های وب‌سنجی به‌دست می‌آیند، کنترل اندکی می‌توان داشت.

تلوال^۴ عقیده دارد که وب‌سنجی به‌طور کامل یکی از مقوله‌های کتاب‌سنجی است؛ چراکه اسناد وبی، متنی یا چندرسانه‌ای، همگی اطلاعات ثبت شده‌ای هستند که در سرورهای^۵ وب ذخیره شده‌اند. بخشی از وب‌سنجی هم تحت پوشش علم‌سنجی است. همان‌طور که در علم‌سنجی عنوان می‌شود که یک مقاله «استنادگر»^۶ است و

4. Thelwall

5. Servers

6. Citing

مقاله‌ای دیگر «مورد استناد»^۷ قرار می‌گیرد، در وب‌سنجی نیز بیان می‌شود که یک وب‌سایت، «پیونددهنده»^۸، و وب‌سایت دیگر «پیوندگیرنده»^۹ است (۱۴).

تعریف مفاهیم

پیوند: مجموعه دستوراتی جهت انتقال از یک صفحه وب به صفحه وب دیگر است. پیوند، ارجاعی از یک نقطه در یک مدرک وبی به نقطه مشابه دیگر در وب، برای دسترسی به منابع یا فایل‌های اینترنتی است (۱۶).

پیوندهای درونی:^{۱۱} به پیوندی گفته می‌شود که یک صفحه وب از سایر صفحه‌های وب دریافت می‌کند (۲).

رشته‌های علوم انسانی دانشگاه شهید چمران اهواز: رشته‌هایی که حیطه موضوعی آنها در زمینه علوم انسانی هستند و در دانشگاه شهید چمران اهواز ارائه می‌شوند.

مجموع پیوندها:^{۱۲} بیان‌کننده تعداد پیوندهایی است که به یک وب‌سایت از سوی وب‌سایت‌های دیگر داده شده است (۲).

مجهت الکترونیکی رایگان:^{۱۳} یکی از انواع مجلات الکترونیکی است که از طریق اینترنت و بدون پرداخت هرگونه وجه، برای تمام افراد جامعه قابل دسترس است. این نوع مجله الکترونیکی نیازی به مشترک شدن ندارد (۴).

مجلات الکترونیکی رایگان پریوند:^{۱۴} منظور،

آن گروه از مجلات الکترونیکی رایگان هستند که وب‌سایت‌ها بیشترین استناد را به آنها داده‌اند (۱۴).

موتورکاوش:^{۱۵} به مجموعه‌ای از برنامه‌ها گفته می‌شود که یک تقاضای جست‌وجو را پردازش می‌کنند، جست‌وجو در اطلاعات ذخیره شده را انجام می‌دهند، و گزارش‌های مربوط به اقلام بازیابی شده را تهیه می‌کنند (۱۳:۲).

پیشینه پژوهش

اصنافی در پژوهشی، معیارهای انتخاب مجلات الکترونیکی رایگان را از محیط اینترنت ارائه کرده است. برخی از این معیارها عبارتند از: داوری شدن مجلات؛ انگلیسی زبان بودن مقالات؛ تمام متن بودن مقالات؛ دارا بودن فهرست مندرجات، چکیده، و بایگانی؛ امکان جست‌وجو در مجلات؛ و اعتبار ناشران مجلات. وی در پژوهش خود ذکر کرده است که از سیاهه به دست آمده می‌توان جهت انتخاب مجلات الکترونیکی رایگان از محیط اینترنت استفاده کرد (۱).

روسو در مقاله وب‌سنجی خود، پیوندهای درونی، الگوهای توزیع وب‌سایت‌ها، و پیوندهای در حال آمدن را مورد تحلیل قرار داد. وی که از نسخه قدیمی موتورکاوش آلتاویستا استفاده کرده است، مطالعه‌اش را با ۳۴۳ سایت بارگذاری شده انجام داد. این

7. Cited

8. Linking

9. Linked

10. Link

11. In-Links

12. Total links

13. Free electronic journals

14. Highly cited free electronic journals

15. Search engine

سایت‌ها از طریق کاوشی درباره اطلاع‌سنجی یا کتابسنجی یا علم‌سنجی بازیابی شده بودند. مطالعه وی نشان می‌دهد که توزیع استنادی این سایت نیز از توزیع لوتکا پیروی می‌کند و نسبت خودپیوندی‌ها را ۳۰ درصد برآورد کرده است (۱۱).

پس از آنکه مؤسسه اطلاعات علمی (آی.اس.آی.)^{۱۶}، «عامل تأثیر مجلات»^{۱۷} را برای مجلات علمی در پایگاه‌های استنادی خود معرفی کرد، اینگورسن^{۱۸} نیز در ۱۹۹۸ «عامل تأثیر وب»^{۱۹} را برای دامنه‌های ملی و وب‌سایت‌های شخصی معرفی نمود. وی عامل تأثیر وب را شمار صفحات بیرونی با پیوندها به سایت معین تقسیم بر شمار صفحات وبی در سایت بیان کرد (۷).

هارتر و فورد^{۲۰}، ۳۹ مجله الکترونیکی علمی را مورد بررسی قرار دادند که به زمینه و رشته دانشگاهی خاصی مرتبط نبودند. پیوندها به مجلات و مقالات با استنادهای موجود در مؤسسه اطلاعات علمی مقایسه شد و همبستگی مشخصی بین پیوندها و عامل‌های تأثیر این مؤسسه مشاهده نشد (۶).

توماس و ویلت^{۲۱} دانشکده‌های علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی بریتانیا را مورد بررسی قرار دادند و دریافتند که بین تعداد پیوندهای درونی و شرح تحقیقات، همبستگی مهمی وجود ندارد (۱۵: ۴۲۱-۴۲۸).

چو^{۲۲}، که ساختار پیوندی ۱۲ وب‌سایت

دانشکده کتابداری انجمن کتابداران آمریکا را مورد بررسی قرار داد، بیان داشت که وب‌سنجی، شیوه‌ای را برای ارزیابی و سنجش ارائه می‌کند که در کتابسنجی وجود ندارد. وی عقیده دارد پژوهش‌های وب‌سنجی باید با دقت صورت گیرد؛ زیرا هم منبع داده‌ها (داده‌های مبتنی بر وب) و هم ابزار گردآوری داده‌ها (موتورهای کاوش وبی) دارای نواقص آشکار هستند (۳).

عصاره در مقاله‌ای با عنوان «نقشه‌نمایی ساختار وب‌سایت‌های دانشکده‌ای علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی: استفاده از مقیاس خوشه‌ای و چند بعدی» با استفاده از شیوه‌های وب‌سنجی، وب‌سایت‌های دانشکده‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی را به وسیله موتور کاوش آلث‌وب^{۲۳} مورد بررسی قرار داد. وی داده‌های مورد نظر خود را از سیه‌ای از اینترنت به نام > راهنمای آموزش اینترنت و خدمات مشاوره^{۲۴}، که دربرگیرنده ۵۹ وب‌سایت دانشکده کتابداری و اطلاع‌رسانی متعلق به ۱۸ کشور بود، گردآوری کرد. در این پژوهش، پیوندهای درونی و هم‌پیوندی‌ها به وب‌سایت‌ها تحلیل شدند. بررسی وی نشان داد که در وب‌سایت‌های دانشکده‌های بررسی شده، ۷ خوشه (که دو تا ملی و پنج تا بین‌المللی بودند) وجود دارد. از سوی دیگر، نقشه مقیاس‌نمای چندبعدی، پنج خوشه مرتبط را نشان داد. از این پنج خوشه،

16. Institute of Scientific Information (ISI)

17. Journal Impact Factor (JIF)

18. Ingwersen

19. Web Impact Factor (WIF)

20. Harter & Ford

21. Thomas & Willet

22. Chu

23. Alltheweb

24. Internet Training & Consulting Services (ITCS)

دو خوشه ملی (یکی از ایالات متحده و دیگری از کانادا) و سه خوشه بین‌المللی (بین کشورهای بریتانیا و ایالات متحده، ایسلند و استرالیا، و آلمان با دو وبسایت دانشکده‌ای، ایتالیا، فنلاند، و اسپانیا) بودند (۱۰).

اسمیت^{۲۵} در مقاله‌ای با عنوان «استنادها و پیوندها به عنوان معیار سودمندی مجلات پیوسته کتابداری و اطلاع‌رسانی»، ده مجله الکترونیکی رایگان مربوط به کتابداری و اطلاع‌رسانی را استخراج و با استفاده از موتور کاوش آلتاویستا^{۲۶} اقدام به یافتن پراستنادترین این مجلات کرده است (۱۳).

کوشا، ۱۵ مجله الکترونیکی رایگان در زمینه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی را از طریق راهنمای مجلات الکترونیکی رایگان استخراج کرد. وی این تحلیل را به وسیله موتور کاوش گوگل انجام داد. بین شمار متوسط استنادهای نشانی‌های اینترنتی و شمار متوسط استنادهای مؤسسه اطلاعات علمی برای مجلات، همبستگی اندکی وجود داشت. این پژوهش نشان داد که ارتباطات علمی رسمی بین محققان گرایش زیادی به محیط وب دارد. در این مقاله، استنادهای نشانی‌های اینترنتی به عنوان ذکر یک نشانی اینترنتی در متن یک صفحه وب تعریف می‌شود، حال چه به صورت فرایبوند باشد و چه نباشد (۸).

نوروزی، در پژوهش خود با استفاده از موتور کاوش آلتاویستا میزان پیوندها به وبسایت‌های دانشگاه‌های ایران را مورد

بررسی قرار داد. پژوهش وی نشان داد که به وبسایت‌های دانشگاه‌های ایران پیوندهای اندکی داده شده بود. وی معتقد است که در طراحی وبسایت‌های دانشگاهی باید مسائلی همچون زیبایی‌شناختی، وجود اطلاعات مناسب و وجود نسخه زبان انگلیسی در نظر گرفته شود تا میزان پیوند به آنها در سطح بالایی قرار گیرد (۹).

گائو و واگان^{۲۷} در مطالعه خود با عنوان «پروفایل فرامتن وبسایت‌های خبری: مقایسه روزنامه‌های ایالات متحده آمریکا، کانادا، و چین» چهار وبسایت مربوط به روزنامه‌های ملی از این سه کشور را مورد مطالعه قرار دادند. تعداد ۱۸۹۵ پیوند به وبسایت این چهار روزنامه به دست آمد که براساس زبان، کشور، نوع سایت، و دلایل پیوند داده شدن مورد بررسی قرار گرفت. برای گردآوری داده‌ها از موتور جست‌وجوی یاهو و از فرمول: [Link: www.usanews.com-Site:usanews.com](http://www.usanews.com-Site:usanews.com) استفاده شد. تنها تعداد ۵۰۰ پیوند به هر سایت روزنامه مورد بررسی قرار گرفت. پس از حذف پیوندهای مرده و تکراری، در نهایت تعداد ۸۵۹ پیوند به تمام وبسایت‌های ذکر شده به دست آمد. سپس آدرس این صفحات برای بررسی و تجزیه و تحلیل بیشتر داده‌ها به فایل اکسل منتقل شد. یافته‌های این پژوهش نشان داد که براساس تعداد پیوند به وبسایت‌های مورد نظر، به ترتیب روزنامه ایالات متحده آمریکا در مرتبه اول و روزنامه کانادا و چین در مرتبه دوم و سوم قرار دارند.

25. Smith
26. Altavista

27 Gao & Vaughan

همچنین مشخص شد که روزنامه کشور کانادا بیشتر از روزنامه ایالات متحده آمریکا در سطح بین‌المللی در دسترس قرار دارد و هیچ‌یک از این دو روزنامه پیوندی از چین یا از صفحاتی که به زبان چینی هستند، دریافت نکرده‌اند. روزنامه ایالات متحده آمریکا و کانادا بیشتر برای مقاصد استناد خبری مورد استفاده قرار گرفته‌اند در صورتی که روزنامه کشور چین بیشتر به‌عنوان منبعی تحقیقی به‌کار رفته است (۵: ۳۹۸-۴۱۱).

روش پژوهش

در این پژوهش، نشانی‌های اینترنتی مجلات الکترونیکی رایگان موجود در راهنمای مجلات الکترونیکی رایگان^{۲۸}، براساس رشته‌های علوم انسانی دارای تحصیلات تکمیلی در دانشگاه شهید چمران اهواز مورد بررسی قرار گرفتند. این مجلات از پایگاه راهنمای مجلات الکترونیکی رایگان به نشانی <http://www.doaj.org> و براساس معیارهای انتخاب مجلات الکترونیکی رایگان استخراج شدند. به این ترتیب که این مجلات با سیاهه معیارهای انتخاب مجلات الکترونیکی رایگان، که اصنافی از پژوهش خود به‌دست آورده بود، تطبیق داده شدند و مجلات الکترونیکی رایگانی که با این معیارها مطابقت داشتند برای انجام پژوهش انتخاب شدند. برای تعیین میزان پیوندهای درونی، مجموع پیوندها، و خودپیوندی‌ها در این وب‌سایت‌ها از موتور کاوش یاهو^{۲۹} استفاده شد. استخراج هریک از پیوندهای یاد شده

از نیمه فروردین ۱۳۸۴ آغاز شد و در اوایل اردیبهشت ۱۳۸۴ به پایان رسید. در اغلب پژوهش‌ها موتورکاوش آلتاویستا و یاهو و در برخی دیگر، آلتوب و گوگل به‌کار رفته است. به دلیل آنکه موتورکاوش یاهو، امکانات موتورکاوش آلتوب را تحت‌پوشش خود قرار داده است و دقیق‌تر عمل می‌کند، این موتورکاوش جهت انجام فعالیت وب‌سنجی در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفت. در بخش پیوست، میزان استنادهایی که به مجلات الکترونیکی رایگان هر رشته شده است ارائه گردیده است. در این پژوهش، با استفاده از شیوه‌های وب‌سنجی، پر پیوندترین مجلات الکترونیکی رایگان مربوط به رشته‌های علوم انسانی دانشگاه شهید چمران اهواز، که دارای مقاطع تحصیلات تکمیلی بودند، تعیین شدند.

برای تعیین پرپیوندترین مجلات الکترونیکی رایگان هر رشته، با توجه به تعداد مجلات و نیز میزان پیوندهایی که به هر مجله داده شده بود، میانگین پیوندهای درونی برای تعیین سقف حداکثر میزان پیوند، محاسبه شد. به این ترتیب که مجموع میزان پیوندهای درونی مجله الکترونیکی رایگان هر رشته، بر تعداد کل مجلات الکترونیکی رایگان همان رشته تقسیم شد و از این محاسبه، رقمی که باید پرپیوندترین مجلات را از آن حد به بالا در نظر گرفت، به‌دست آمد. فرمول‌های به‌کار رفته در این پژوهش به شرح زیر است:

● جهت به‌دست آوردن مجموع پیوندها:

Practice با ۲۹۲۰ پیوند، و
Current Research in Social Psychology با ۱۶۸۰ پیوند.

در رشته علوم تربیتی برای تعیین
پریوندترین مجلات الکترونیکی رایگان
رشته علوم تربیتی، میزان ۱۲۷۲ پیوند به بالا
در نظر گرفته شد. به این ترتیب، پریوندترین
مجلات الکترونیکی رایگان رشته علوم تربیتی
در محیط وب عبارتند از:

۱. *Journal of Extension* با ۸۴۹۰ پیوند،
۲. *Early Childhood Research and Practice* با ۲۹۲۰ پیوند،
۳. *Online Journal of Distance Learning Administration* با ۱۶۳۰ پیوند،
۴. *Interactive Multimedia Electronic Journal of Computer - Enhanced Learning* با ۱۵۲۰ پیوند، و
۵. *Education Policy Analysis* با ۱۳۶۰ پیوند.

به منظور تعیین پریوندترین مجلات
الکترونیکی رایگان رشته تربیت بدنی، میزان
۲۹۶ پیوند به بالا در نظر گرفته شد. البته
عناوین مجلات الکترونیکی رایگان در رشته
تربیت بدنی اندک، یعنی ۳ عنوان بود و به
دلیل اختلاف آشکار و فراوانی که میان ارقام
پیوندهای درونی مجلات الکترونیکی رایگان
رشته تربیت بدنی وجود داشت، تنها یک
مجله به عنوان پریوندترین مجله الکترونیکی
رایگان این رشته تعیین شد. نام این مجله و
تعداد پیوندهایی که به آن داده شده است، در

Link:<http://www.isna.ir> OR Link:<http://isna.ir>

● به منظور استخراج خودپیوندی‌ها:

(link:<http://www.isna.ir> OR link:<http://isna.ir>) AND
(host:<http://www.isna.ir> OR host: [http:// isna.ir](http://isna.ir))

● برای به دست آوردن پیوندهای
خالص (پیوندهای درونی):

(link:<http://www.isna.ir> OR link:<http://isna.ir>) NOT
(host:<http://www.isna.ir> OR host: <http:// isna.ir>)

یافته‌های پژوهش

پریوندترین مجلات الکترونیکی رایگان
رشته‌های علوم انسانی موجود در دانشگاه
شهید چمران اهواز به این ترتیب محاسبه
شدند:

در رشته کتابداری، جهت تعیین
پریوندترین مجلات الکترونیکی رایگان،
میزان ۱۰,۶۶۳ پیوند به بالا در نظر گرفته شد.
بنابراین، پریوندترین مجلات الکترونیکی
رایگان در این رشته در محیط وب عبارتند
از:

۱. *First Monday* با ۴۳,۸۰۰ پیوند،
۲. *D-Lib Magazine* با ۳۱,۰۰۰ پیوند،

و

۳. *Ariadne* با ۲۲,۵۰۰ پیوند.

برای تعیین پریوندترین مجلات
الکترونیکی رایگان رشته روان‌شناسی، میزان
۱۵۹۵ پیوند به بالا در نظر گرفته شد؛ به این
ترتیب، پریوندترین مجلات الکترونیکی
رایگان در این رشته در محیط وب عبارتند
از:

۱. *Psyche* با ۱۳,۷۰۰ پیوند،
۲. *Early Childhood Research and*

زیر آمده است:

Athletic Insight: The Online Journal of Sport Psychology با ۶۵۷ پیوند،

به منظور تعیین پربیوندترین مجلات الکترونیکی رایگان رشته علوم اجتماعی و جامعه شناسی، میزان ۱۲۹۶ پیوند به بالا در نظر گرفته شد. بنابراین، پربیوندترین مجلات الکترونیکی رایگان رشته علوم اجتماعی و جامعه شناسی در محیط وب عبارتند از:

۱. *Electronic Journal of Sociology*

با ۲۰۸۰ پیوند،

۲. *Qualitative Report* با ۱۹۷۰ پیوند،

و

۳. *Journal of Artificial Societies and*

Social Simulation با ۱۶۶۰ پیوند.

به منظور تعیین پربیوندترین مجلات الکترونیکی رایگان رشته مدیریت، میزان ۳۹ پیوند به بالا در نظر گرفته شد. به این ترتیب، پربیوندترین مجله الکترونیکی رایگان رشته مدیریت در محیط وب، مجله *Public Administration and Management* با ۷۴ پیوند است.

جهت تعیین پربیوندترین مجلات الکترونیکی رایگان رشته اقتصاد، میزان ۳۵۸ پیوند به بالا در نظر گرفته شد. بنابراین، پربیوندترین مجلات الکترونیکی رایگان رشته اقتصاد در محیط وب به ترتیب زیر می باشند:

۱. *Economics Bulletin* با ۷۲۱ پیوند،

۲. *Academy of Marketing Science*

Review با ۶۶۴ پیوند،

۳. *Demographic Research* با ۶۱۸

پیوند، و

۴. *IMF Staff Papers* با ۴۸۰ پیوند.

به خاطر اینکه برای رشته زبان و ادبیات فرانسه، تنها یک مجله الکترونیکی رایگان وجود داشت، همان مجله به عنوان پربیوندترین مجله الکترونیکی رایگان رشته زبان و ادبیات فرانسه در نظر گرفته شد. این مجله دارای ۷۲۷ پیوند بود. نام پیوندهای این مجله در زیر آمده است:

ALSIC - Apprentissage des Langues et Systèmes d'Information et de Communication

به منظور تعیین پربیوندترین مجلات الکترونیکی رایگان رشته تاریخ، میزان ۲۶۶۰ پیوند به بالا در نظر گرفته شد. به این ترتیب، تنها یک مجله به عنوان پربیوندترین مجله الکترونیکی رایگان رشته تاریخ در محیط وب تعیین شد که عبارت است از: *Bryn Mawr Classical Review* با ۱۴,۴۰۰ پیوند.

به منظور تعیین پربیوندترین مجلات الکترونیکی رایگان رشته آموزش زبان انگلیسی، میزان ۱۴۸۵ پیوند به بالا در نظر گرفته شد. به این ترتیب، پربیوندترین مجلات الکترونیکی رایگان رشته آموزش زبان انگلیسی در محیط وب عبارتند از:

۱. *Language Learning and*

Technology با ۴۲۱۰ پیوند، و

۲. *Romanticism On the Net* با ۱۷۵۰

پیوند.

فهرست مجلات الکترونیکی رایگان رشته های علوم انسانی موجود در دانشگاه شهید چمران اهواز، به همراه پیوندهای آنها، در پیوست آمده است.

نتیجه گیری

وب‌سنجی با حیطه‌هایی چون کتابسنجی، علم‌سنجی، و اطلاع‌سنجی در ارتباط است و مشخص می‌کند که در محیط اینترنت به یک وب‌سایت، چه تعداد پیوند داده شده است یا اینکه یک وب‌سایت به سایر وب‌سایت‌های هم‌موضوع خود چه میزان پیوند داده است. در مجموع، مرور این پژوهش‌ها نشان می‌دهد که مجلات الکترونیکی و انواع مختلف آن به دلیل اینکه اطلاعات روزآمد را سریع و آسان در اختیار کاربران قرار می‌دهند، بسیار مورد توجه هستند. لذا پیش‌بینی می‌شود که در آینده‌ای نزدیک مجلات الکترونیکی نقش تعیین‌کننده‌ای را در انتشار پژوهش‌ها ایفا کنند. در این مقاله، میزان استنادهای وبی که به مجلات الکترونیکی رایگان هر رشته دانشگاهی، در محیط وب داده شده بود، تحلیل شد و با توجه به میانگین پیوندهای داده شده به هر مجله، مجلات الکترونیکی رایگان پراستناد مرتبط با هر رشته تعیین شدند. رشته علوم تربیتی با داشتن ۵ مجله، بیشترین؛ و رشته‌های ادبیات فرانسه، تاریخ، مدیریت، و تربیت بدنی با داشتن یک مجله، کمترین تعداد مجلات پربیوند را در اختیار داشتند. مجله *First Monday* در رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی با ۴۳,۸۰۰ پیوند، بالاترین و مجله *Public Administration and Management* در رشته مدیریت با ۷۴ پیوند پایین‌ترین میزان پیوند را دارا بود. به این ترتیب، هرچه میزان پیوند به مجله‌ای بیشتر باشد، مشخص می‌شود که آن مجله از اعتبار بیشتری در محیط وب برخوردار است و وب‌سایت‌های مختلف،

به دلیل سودمند بودن اطلاعات موجود در مجله، به آن پیوند برقرار کرده‌اند تا کاربران مختلف از وب سایت مجله بازدید کنند و آن را مورد استفاده قرار دهند. به این ترتیب، با این شیوه، مجلات الکترونیکی رایگان پربیوند هر رشته دانشگاهی که از طریق پایگاه مجلات الکترونیکی رایگان به دست آمده بود، تعیین شد. وجود پیوندهای بالا، برای مجلات الکترونیکی رایگان، افزون بر اینکه به این مجلات جهت استفاده کاربران اعتبار فراوان می‌بخشد، می‌تواند معیاری جهت انتخاب آنها از محیط وب باشد.

منابع

۱. اصنافی، امیررضا. «طراحی درگاهی مخصوص مجلات الکترونیکی رایگان بر اساس نظرات دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز». پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۸۴.
۲. نوروزی، علیرضا. «ضریب تاثیرگذاری وب و سنجش آن در برخی وب‌سایت‌های دانشگاهی ایران». *مطالعات تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی، ویژه‌نامه کتابداری*، دوره پنجم، ۵ (۱۳۸۴): ۱۰۵-۱۱۹.
3. Chu, H. "Reasons for sitation (hyperlinking): what do they imply for webometric research?". Paper presented at 9th the International Conference on Scientometrics and Informetrics, (25-29 August 2003, Beijing).
4. Fosmire, Michael J.; Young, Elizabeth. "Free scholarly electronic journals: what access do college and

August 2003, Beijing).

11. Rousseau, R. "Sitations: an exploratory study". *Cybermetrics*, Vol.1, No.1 (1997). [on-line]. Available: <http://www.cindoc.csic.es/cybermetrics/articles/v1i1pl.html>.

12. Rowlands, Ian; Nicholas, Dave; Huntington, Paul. "Scholarly communication in the digital environment: what do authors want?". Ciber, City University. 2004. [on-line]. Available: <http://www.ucl.ac.uk/ciber/ciber-pa-report.pdf>.

13. Smith, Alastair G. "Citation and links as a measure of effectiveness of online LIS journals". 2004. [on-line]. Available: <http://www.ifla.org/IV/ifla70/prog04.htm>.

14. Thelwall, M. "What is this link doing here? Beginning a fine-grained process of identifying reasons for academic hyperlink creation". *Information Research*, Vol.8, No.3 (2003). [on-line]. Available: <http://informationr.net/ir/8-3/paper151.html>. [9Jul.2004].

15. Thomas, Owen; Willett, Peter. "Webometric analysis of Departments of Librarianship and Information Science". *Journal of Information Science*, Vol.26, No.6 (2000): 421-428.

16. "Webopedia". [on-line]. Available: <http://www.webopedia.com/term/l/link.html>.

university libraries provide?". *College and Research Libraries*, Vol.61, No.6 (2000): 508-800.

5. Gao, Yijun; Vaughan, Liwen. "Web hyperlink profiles of news sites: a comparison of newspapers of USA, Canada and Chin". *Aslib Proceeding: New Perspectives*, Vol.57, No.6 (2005): 398-411.

6. Harter, S. P.; Ford, C. E. "Web-Based analyses of e-journal impact: approaches, problems, and issues". *JASIS*, Vol.51, No.3 (2000): 1159-1176.

7. Ingwersen, P. "The calculation of Web impact factors". *Journal of Documentation*, Vol.54, No.2 (1998): 236-243.

8. Kousha, Kayvan. "Extracting macroscopic information from sources of URL citation to scholarly open access LIS journals: a webometrics approach". 2004. [on-line]. Available: <http://www.kosha.tripod.com/articles/ifla2.doc>.

9. Noruzi, Ali Reza. "Web impact factors for Iranian Universities". *Webology*, Vol.2, No.1 (Apr.2005). [on-line]. Available: <http://www.webology.ir/2005/v2n1/a11.html>.

10. Osareh, Farideh. "Mapping the structure of Library & Information Schools (LIS) websites: using cluster and multidimensional". Paper presented at 9th the International Conference on Scientometrics and Informetrics, (25-29

پیوست ۱. پربیندترین مجلات الکترونیکی رایگان در رشته‌های علوم انسانی، موجود در دانشگاه شهید چمران اهواز

Library and Information Science free e-journals links

In-links	Self-links	Total links	Title	row
۴۳۸۰۰	۶۸۷	۴۸۴۰۰	<i>First Monday</i>	۱
۳۱۰۰۰	۱۷۹	۳۱۷۰۰	<i>D- Lib Magazine</i>	۲
۲۲۵۰۰	۱۱۵	۲۳۰۰۰	<i>Ariadne</i>	۳
۸۶۹۰	۱۴۷	۹۱۰۰	<i>Information Research</i>	۴
۶۹۶۰	۳۱	۷۱۸۰	<i>Journal of electronic publishing</i>	۵
۱۴۱۰	۱۴	۱۴۱۰	<i>LIBRES</i>	۶
۱۰۹۰	۱۳	۱۲۶۰	<i>Cybermetrics</i>	۷
۸۹۰	۲۵	۹۱۷	<i>Journal of digital information</i>	۸
۴۵۳	۰	۴۵۴	<i>Library philosophy and practice</i>	۹
۴۴۳	۳	۴۴۳	<i>Issues in science and technology librarianship</i>	۱۰
۶۴	۰	۶۸	<i>School library media research</i>	۱۱

Psychology free e-journals links

پیوندهای درونی	خودپیوندی	مجموع پیوندها	نام مجله	ردیف
۱۳۷۰۰	۶۷	۱۴۱۰۰	<i>Psyche</i>	۱
۲۹۲۰	۱۶	۳۰۷۰	<i>Early childhood research and practice</i>	۲
۱۶۸۰	۴	۱۶۸۰	<i>Current research in social psychology</i>	۳
۴۷۴	۰	۴۷۵	<i>Current psychology letters, behavior, brain and cognition</i>	۴
۴۷۲	۲	۴۷۴	<i>Psicológica</i>	۵
۲۷۳	۰	۲۷۲	<i>Australian Journal of Educational & Developmental Psychology</i>	۶
۲۶۷	۰	۲۷۳	<i>Evolutionary Psychology: an international journal of evolutionary approaches to psychology and behavior</i>	۷
۲۶۲	۲	۲۶۴	<i>MPR-online, Methods of Psychological Research</i>	۸
۲۰۰	۰	۲۰۷	<i>Dynamical Psychology: an international, interdisciplinary journal of complex mental processes</i>	۹
۱۸۰	۰	۱۷۸	<i>Irish journal of psychology medicine</i>	۱۰
۱۷۳	۱	۱۷۲	<i>PsyArt</i>	۱۱
۸۵	۱	۸۷	<i>The Australian e-Journal for the Advancement of Mental Health</i>	۱۲
۵۹	۰	۵۹	<i>Behavior and social issues</i>	۱۳

education free e-journals links

ردیف	نام مجله	مجموع پیوندها	خود پیوندی	پیوندهای درونی
۱	<i>Journal of Extension</i>	۹۴۹۰	۱۴۱	۸۴۹۰
۲	<i>Early childhood research and practice</i>	۳۰۷۰	۱۶	۲۹۲۰
۳	<i>Journal of statistics education</i>	۲۷۲۰	۴۸	۲۶۹۰
۴	<i>Online Journal of Distance Learning Administration</i>	۱۶۹۰	۱۷	۱۶۳۰
۵	<i>Interactive multimedia electronic journal of computer-enhanced learning</i>	۱۵۳۰	۹	۱۵۲۰
۶	<i>Education policy analysis</i>	۱۳۹۰	۵۳	۱۳۶۰
۷	<i>Practical Assessment, Research & Evaluation</i>	۱۱۵۰	۷	۱۱۵۰
۸	<i>New Horizons in Adult Education</i>	۸۰۵	۳	۷۹۳
۹	<i>Educause Review</i>	۸۸۷	۵	۷۵۶
۱۰	<i>Radical Pedagogy</i>	۶۷۳	۴	۶۰۵
۱۱	<i>Journal of information technology education</i>	۵۱۵	۰	۵۱۴
۱۲	<i>Reading matrix: An international online journal</i>	۴۹۹	۴	۴۶۸
۱۳	<i>Education technology and society</i>	۳۳۳	۰	۳۳۷
۱۴	<i>International Education Journal</i>	۳۲۳	۱	۳۲۲
۱۵	<i>Journal of technology, learning and assessment</i>	۳۲۸	۱	۳۳۰
۱۶	<i>International Journal of Special Education</i>	۲۶۰	۳	۲۵۵
۱۷	<i>Journal of Research in Rural Education</i>	۱۹۰	۲	۱۸۹

میزان استنادهای وبی مجلات الکترونیکی رایگان رشته تربیت بدنی

ردیف	نام مجله	مجموع پیوندها	خود پیوندی	پیوندهای درونی
۱	<i>Athletic Insight: The Online Journal of Sport Psychology</i>	۶۶۰	۳	۶۵۷
۲	<i>SOSOL Sociology of Sport Online</i>	۱۴۳	۲	۱۴۲
۳	<i>The sport journal</i>	۱۱	۰	۱۰

Economics free e-journals links

ردیف	نام مجله	مجموع پیوندها	خود پیوندی	پیوندهای درونی
۱	<i>Economics Bulletin</i>	۷۰۰	۰	۷۲۱
۲	<i>Academy of Marketing Science Review</i>	۶۸۸	۱۹	۶۶۴
۳	<i>Demographic Research</i>	۶۴۹	۳۹	۶۱۸
۴	<i>IMF Staff Papers</i>	۴۸۴	۲	۴۸۰
۵	<i>B Quest</i>	۳۶۳	۵	۳۴۷
۶	<i>Electronic Journal of Business Research Methods</i>	۱۴۲	۲	۱۳۸
۷	<i>Nova Economia</i>	۱۳۳	۰	۱۳۶
۸	<i>Asian Development Review</i>	۸۵	۰	۸۴
۹	<i>Journal of Electronic Commerce Research</i>	۳۷	۰	۳۷

Sociology & Social Science free e-journals links

ردیف	نام مجله	مجموع پیوندها	خود پیوندی	پیوندهای درونی
۱	<i>Electronic Journal of Sociology</i>	۲۱۲۰	۳۹۰	۲۰۸۰
۲	<i>Qualitative Report</i>	۱۹۹۰	۶	۱۹۷۰
۳	<i>Journal of Artificial Societies and Social Simulation</i>	۱۶۷۰	۳۳	۱۶۶۰
۴	<i>IDEA: a Journal of Social Issues</i>	۷۵۹	۰	۷۶۴
۵	<i>Journal of Mundane Behavior</i>	۹	۰	۹

Management free e-journals links

ردیف	نام مجله	مجموع پیوندها	خود پیوندی	پیوندهای درونی
۱	<i>Public Administration and Management</i>	۸۴	۶	۷۴
۲	<i>M@n@gement</i>	۳۳	۲	۳۱
۳	<i>Electronic Journal of Business Research Methods</i>	۱۴	۲	۱۲

English Language free e-journals links

ردیف	نام مجله	مجموع پیوندها	خود پیوندی	پیوندهای درونی
۱	<i>Language Learning and Technology</i>	۹۴۹۰	۷۵	۴۲۱۰
۲	<i>Romanticism On the Net</i>	۱۹۹۰	۳	۱۷۵۰
۳	<i>Early Modern Literary Studies: a journal of sixteenth- and seventeenth-century English literature</i>	۱۲۹۰	۵	۱۲۸۰
۴	<i>T E S L - E J</i>	۱۲۹۰	۱۰	۱۲۶۰
۵	<i>Reading in a foreign language</i>	۳۳۴	۶	۳۲۸
۶	<i>The New Compass: A Critical Review</i>	۸۶	۲	۸۴

History free e-journals links

ردیف	نام مجله	مجموع پیوندها	خود پیوندی	پیوندهای درونی
۱	<i>Bryn Mawr Classical Review</i>	۱۴۵۰۰	۴۵	۱۴۴۰۰
۲	<i>Renaissance Forum</i>	۵۵۹	۹	۵۴۵
۳	<i>The North Star</i>	۵۰۲	۰	۵۰۳
۴	<i>Eras</i>	۲۰۵	۰	۲۰۷
۵	<i>Mirator</i>	۱۹۸	۰	۱۹۷
۶	<i>Electronic journal of oriental studies</i>	۱۱۴	۲	۱۱۳

French Literature free e-journals links

ردیف	نام مجله	مجموع پیوندها	خود پیوندی	پیوندهای درونی
۱	<i>ALSIC - Apprentissage des Langues et Systèmes d'Information et de Communication</i>	۷۴۲	۱۵	۷۲۷